

TIẾP TỤC HOÀN THIỆN PHƯƠNG PHÁP VÀ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TÍNH CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CÔNG NGHIỆP

Th.s Nguyễn Bích Lâm^(*)

Thực hiện Định hướng phát triển ngành Thống kê Việt Nam đến năm 2010 đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt, nhằm đáp ứng ngày càng tốt hơn nhu cầu quản lý và điều hành kinh tế của Đảng, Quốc hội, Nhà nước các cấp trong xu thế hội nhập kinh tế quốc tế, Tổng cục Thống kê (TCTK) đã và đang nghiên cứu đổi mới Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia, Hệ thống chỉ tiêu thống kê cấp tỉnh, thành phố và cấp huyện. Ngày 24 tháng 11 năm 2005 Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 305 Ban hành Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia, bao gồm 274 chỉ tiêu và nhóm chỉ tiêu, trong đó lĩnh vực công nghiệp và xây dựng bao gồm 8 nhóm chỉ tiêu: Giá trị sản xuất theo giá thực tế và giá so sánh; chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp (IIP); Sản lượng một số sản phẩm chủ yếu; Chỉ số tiêu thụ sản phẩm công nghiệp; Chỉ số tồn kho sản phẩm công nghiệp; Nguồn năng lượng và tiêu dùng năng lượng; Số nhà ở và tổng diện tích sàn xây dựng nhà ở mới hoàn thành; và Số nhà ở và tổng diện tích nhà ở sử dụng hiện có.

Trước đây để đánh giá tốc độ tăng trưởng hàng tháng của ngành công nghiệp, TCTK đã tính và công bố chỉ tiêu giá trị sản xuất theo giá cố định, nhằm phản ánh khối lượng sản phẩm công nghiệp sản xuất ra trong một khoảng thời gian nhất định, được tính bằng cách lấy số lượng sản phẩm nhân với đơn giá sản phẩm trong bảng giá cố

định được lập vào những năm được chọn làm gốc so sánh. Tính giá trị sản xuất theo giá cố định có một số ưu điểm sau: Phương pháp đơn giản, biểu thị ý niệm rõ ràng; Phù hợp với nền kinh tế kế hoạch tập trung, với số lượng sản phẩm không nhiều, giá cả ổn định trong thời gian dài; Thuận lợi trong công tác thống kê, đặc biệt thu thập thông tin rất hiệu quả qua việc ban hành chế độ báo cáo thống kê cho các đơn vị sản xuất.

Ngày nay nền kinh tế nước ta chuyển sang nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa có sự quản lý của Nhà nước, sản xuất công nghiệp phát triển nhanh và đa dạng, đơn vị sản xuất luôn đổi mới sản phẩm để đáp ứng nhu cầu và thị hiếu của người tiêu dùng. Vì vậy phương pháp tính chỉ tiêu và bản thân chỉ tiêu giá trị sản xuất công nghiệp theo giá cố định bộc lộ các bất cập sau:

- Nhiều sản phẩm mới xuất hiện nên không có giá trong bảng giá cố định, nhiều sản phẩm không còn tồn tại trên thị trường. Để khắc phục bất cập này khi áp dụng bảng giá cố định, Tổng cục Thống kê có điều chỉnh và bổ sung thêm giá của một số loại sản phẩm. Tuy vậy, việc bổ sung thường không kịp thời;

- Trong xu thế cạnh tranh, đơn vị sản xuất luôn áp dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật làm cho chất lượng sản phẩm không ngừng tăng lên nhưng giá bán sản phẩm ngày càng

^(*) Phó Tổng cục trưởng - Tổng cục Thống kê

hạ. Nếu dùng bảng giá cố định để tính giá trị sản xuất theo giá cố định sẽ cho kết quả sản xuất bị sai lệch;

- Trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa có sự quản lý của Nhà nước việc xây dựng bảng giá cố định rất khó khăn và tốn kém vì nhiều sản phẩm, các sản phẩm thay đổi nhanh và khác nhau giữa các địa phương. Gốc cố định thường dùng quá lâu dẫn tới tỷ lệ sản phẩm không có giá trong bảng giá cố định càng cao và tính đồng nhất để so sánh giữa các vùng càng giảm;

- Hiện nay không có nước nào áp dụng phương pháp xác định giá trị trực tiếp từ giá và lượng để tính giá trị sản xuất theo giá cố định.

Vì những bất cập trên, Tổng cục Thống kê phải nghiên cứu phương pháp luận của thống kê quốc tế nhằm tìm ra phương pháp mới thay thế phương pháp tính giá trị sản xuất theo giá cố định.

Qua nghiên cứu phương pháp luận thống kê của các nước trên thế giới, chúng ta nhận thấy để đánh giá tốc độ phát triển của ngành công nghiệp hàng tháng, cơ quan thống kê các nước đã tính chỉ tiêu “Chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp” - chỉ tiêu phản ánh biến động tăng hay giảm sản lượng sản xuất của ngành công nghiệp trong một khoảng thời gian nhất định. Đây là chỉ tiêu kinh tế ngắn hạn quan trọng, cung cấp bức tranh tổng hợp về kết quả sản xuất công nghiệp theo chuỗi thời gian và thường dùng để phản ánh biến động chu kỳ kinh tế. Việc áp dụng tính toán chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp có những ưu điểm sau:

- Khắc phục được các bất cập của cách tính giá trị sản xuất công nghiệp theo giá cố định;

- Chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp cho chúng ta công cụ phân tích hữu hiệu để đánh giá hoạt động sản xuất công nghiệp;

- Chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp phù hợp với chuẩn mực và đảm bảo khả năng so sánh quốc tế;

- Tính chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp cung cấp thông tin đầy đủ hơn, phong phú hơn, với độ tin cậy cao hơn và đặc biệt phù hợp với nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa;

- Tính chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp là thực hiện Quyết định của Thủ tướng Chính phủ về việc ban hành Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia.

Trong chiến lược đổi mới phương pháp luận phù hợp với chuẩn mực quốc tế, được sự giúp đỡ của Chính phủ Nhật Bản, ngay từ năm 2004 Tổng cục Thống kê đã nghiên cứu phương pháp, thu thập số liệu và đến năm 2006 đã tính thử nghiệm thành công chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp tại 25 tỉnh, thành phố và đã triển khai tính chính thức cho 64 tỉnh, thành phố trong cả nước trong năm 2007. Nhìn chung, kết quả tính toán chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp phản ánh được xu thế phát triển sản xuất của khu vực này. Nếu so sánh tốc độ phát triển của ngành công nghiệp tính theo IIP với tốc độ cũng của ngành này tính theo giá trị sản xuất theo giá cố định cho thấy tốc độ tính theo IIP thấp hơn khoảng từ 5% đến 7% so với tốc độ tính theo giá trị sản xuất tính theo giá cố định. Sự khác biệt bắt nguồn từ một số nguyên nhân sau:

- Chỉ tiêu giá trị sản xuất tính theo giá cố định có sự tính trùng giữa các ngành trong khu vực công nghiệp chế biến, điều này dẫn tới làm tăng tốc độ tăng trưởng;

- Thay vì chọn sản phẩm, vừa qua chọn mặt hàng trong tính toán IIP đã không phản ánh hết kết quả sản xuất và làm thấp tốc độ tăng trưởng;

- Chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp tính theo quyền số là giá trị tăng thêm khác với chỉ tiêu giá trị sản xuất theo giá cố định;

- Vì lý do chuyên môn khác như thực tế chọn mẫu, bổ sung và thay thế mẫu; sai sót về đơn vị tính, v.v...

Hiện nay, chỉ tiêu giá trị sản xuất công nghiệp theo giá cố định và tốc độ phát triển sản xuất công nghiệp tính theo giá trị sản xuất theo giá cố định đã được dùng để lập kế hoạch phát triển kinh tế của thời kỳ 2005 - 2010, vì vậy trong giai đoạn từ nay đến 2010 Tổng cục Thống kê sẽ tính và công bố đồng thời hai chỉ tiêu với mục đích: giá trị sản xuất theo giá cố định được dùng để kiểm điểm việc thực hiện kế hoạch; để người dùng tin làm quen với IIP - chỉ tiêu mới và cũng là giai đoạn TCTK hoàn thiện ở mức tối đa phương pháp thu thập thông tin và tính toán. Thời kỳ 2010 - 2015, Tổng cục Thống kê sẽ chỉ tính và công bố IIP, không tính giá trị sản xuất theo giá cố định, khi đó việc xây dựng kế hoạch phát triển sản xuất công nghiệp dựa vào chỉ tiêu IIP.

Để nâng cao chất lượng tính toán và sử dụng chỉ tiêu chỉ số phát triển sản xuất công nghiệp trong thời gian tới, thống kê công nghiệp cần tập trung vào một số nội dung chủ yếu sau:

1. Nâng cao nhận thức và quyết tâm đổi mới phương pháp cho phù hợp với chuẩn mực quốc tế: nước ta đã hòa nhập toàn diện vào cộng đồng quốc tế. Trên lĩnh vực kinh tế nước ta đã trở thành thành viên chính thức của Tổ chức Thương mại thế giới, trên lĩnh vực chính trị Việt Nam đã được bầu làm thành viên không thường trực của Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc, vì vậy phương pháp luận tính các chỉ tiêu thống kê cũng phải theo thông lệ quốc tế - Đây cũng là chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ đối với ngành Thống kê. Tổng cục Thống kê sẽ không lập bảng giá cố định mới thay thế cho bảng giá năm 1994, mặt khác theo Quyết định 840/QĐ-TCTK ngày 30 tháng 7 năm 2007 của Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê đã quyết định thay phương pháp xác định giá trị trực tiếp từ giá và lượng sản phẩm với công cụ là bảng giá cố định để tính giá trị sản xuất theo giá so sánh bằng phương pháp chỉ số giá. Đến thời điểm này, trong công tác của Ngành chúng ta cần tập trung trí tuệ để thu thập thông tin và tính toán thật tốt chỉ tiêu IIP. Đề nghị lãnh đạo các Cục Thống kê tỉnh, thành phố, lãnh đạo Vụ Thống kê Công nghiệp và Xây dựng nêu cao tinh thần trách nhiệm và quan tâm hơn nữa đối với việc tính toán và sử dụng IIP trong thời gian tới.

2. Khắc phục chất lượng số liệu còn yếu tại một số tỉnh: Vụ Thống kê Công nghiệp và Xây dựng cần triển khai ngay việc rà soát và giải quyết những bất cập trong tất cả các khâu ảnh hưởng tới chất lượng của chỉ tiêu IIP ở một số tỉnh, thành phố còn yếu, Vụ có kế hoạch cử các đoàn công tác tới các Cục Thống kê để khắc phục những tồn tại của một số tỉnh, thành phố ngay trong quý I năm 2008 **(tiếp theo trang 33)**

3. Rà soát lại thực tế chọn mẫu của 64 tỉnh thành phố: dàn mẫu của các Cục Thống kê có vai trò quan trọng, quyết định chất lượng tính IIP của tỉnh, thành phố và của toàn bộ nền kinh tế. Rà soát lại dàn mẫu phải đáp ứng cả yêu cầu tính IIP và tính giá trị sản xuất theo giá cố định;

4. Rà soát lại danh mục sản phẩm và bổ sung sản phẩm mới: lấy mẫu theo sản phẩm thay cho mặt hàng để khắc phục bất cập về thay đổi mặt hàng sản xuất trong cùng nhóm sản phẩm, tránh phản ánh thiếu kết quả sản xuất của ngành. Danh mục sản phẩm phải xây dựng theo danh mục: “Danh mục sản phẩm sản xuất”;

5. Rà soát lại đơn vị tính và mã sản phẩm: trong quá trình thu thập và xử lý thông tin cần rà soát thật kỹ và đảm bảo tính chính xác về đơn vị tính và mã của sản phẩm, đồng thời rà soát thuật toán tính các chỉ tiêu trong hệ biểu báo cáo theo mẫu mới được quy định trong Quyết định 1288/QĐ-TCTK ngày 24 tháng 11 năm 2006 của Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê.

6. Tổ chức tập huấn nghiệp vụ IIP: nghiên cứu và tổ chức tập huấn cho các Cục Thống kê về phương pháp phân tích và sử dụng chỉ tiêu IIP nhằm phát huy hiệu quả

của chỉ tiêu và đáp ứng tốt nhu cầu của người sử dụng;

7. Tăng cường hoạt động phổ biến IIP cho người sử dụng dưới nhiều hình thức: Vụ Thống kê Công nghiệp và Xây dựng cần xây dựng kế hoạch và chương trình phổ biến IIP phù hợp cho từng loại đối tượng sử dụng, chẳng hạn như biên soạn các bài viết mẫu về IIP và gửi cho các Cục Thống kê, trên cơ sở đó Cục Thống kê biên soạn lại cho phù hợp với thực tế sản xuất công nghiệp của địa phương. Tổ chức các cuộc hội thảo theo vùng cho các đối tượng khác nhau, tổ chức tập huấn về IIP cho chuyên viên của Sở Kế hoạch và Đầu tư, Sở Công nghiệp của tỉnh, thành phố. Công bố thông tin về IIP trên trang Website của Tổng cục với các nội dung: khái niệm/định nghĩa của chỉ tiêu; nguồn thông tin, phương pháp thu thập số liệu; kết quả tính toán.

Với tinh thần trách nhiệm của đội ngũ cán bộ, công chức ngành Thống kê trong việc cung cấp thông tin thống kê cho Đảng, Quốc hội, Chính phủ và đồng đạo người sử dụng, chúng ta tin tưởng trong thời gian tới chỉ tiêu IIP sẽ được tính toán tốt và đảm bảo chất lượng■